

Izgalmas út előtt áll ma: a grafikában kihordott, letisztított világot kell visszaadnia a nagy vásznaknak...

Befejezésül ismét rokonokat említenék, de most a magyarországiak közül.

A figurásokat és a „sík vallomásait” festő Deim Pált, kinek képeiről így ír Juhász Ferenc: „ezek mögött a síkká lapított felületek mögött: ott a *görbe tér*, az egyetemleges tér minden érzelmével és dolgával.” Valamint a mézeskalács-bábokat, sírköveket festő Keserű Ilonát.

TOLNAI Ottó

FILM

KERESZTAPA II.

Francis Ford Coppola az a rendező, aki a 70-es évek elején a hollywoodi hagyományból kiszűrte a maradandó értékeket, és ezt a „szűretet” alkotó módon használva fel beépítette a *Keresztapa* című nagy sikerű, megérdemelten sokat dicsért filmjébe. Abban, hogy Hollywood újjáéledt, és hogy ma mind többet beszélünk a „papa mozi”-jának feltámadásáról, reneszánszáról, nem kis szerepet játszott F. F. Coppola, aki szerint a filmrendezőnek az a feladata és célja, hogy egy ötletet, elképzelést megvalósítson a film, mint sajtóságos médium nyelvén, és hogy érintkezésbe, kapcsolatba kerüljön a film közönségével.

A *Keresztapa* óriási sikerén fölbuzdulva és a Paramount kezdeményezésére F. F. Coppola elvállalta a *Keresztapa II.* elkészítését, kockáztatva rendezői sikerét és hírnevét is. Munkáját ezúttal is siker koronázta. Olyan filmet készített, amely egyáltalán nem az első rész sikerének következményeként hat, hanem valóban *jalnytatása* annak, mind a mondanivaló, mind pedig a forma szempontjából. A *Keresztapában* felvetett kérdéseket, problémákat továbbfejlesztette, és élezte, minek következtében a két film oly szervesen, egymásnak kérdést feltéve és azokra feleletet adva olvad eggyé, hogy valójában egy 7 órás monumentális filmprodukcióról kell beszélnünk. Ugyanis a *Keresztapa II.* minden egyes jelenete utal, válaszol, vagy éppenséggel egybevág a *Keresztapa* egy-egy jelenetével, ami elsősorban a jó dramaturgia érdeme. A *Keresztapa II.* szerkezetében két részt különböztethetünk meg: az egyik a *Keresztapában* bemutatott kort megelőző időszakot (Don Vito gyermekkora és ifjúságát) ábrázolja sok-sok romantikával, a másik pedig Don Vito utódát, Michaelt, rideg realitással.

A két film együtt a családregényekre emlékeztet. Egy maffiacsalád emelkedését, a csúcst, majd a süllyedést ábrázolva eljut a kiindulópontig — a ciklus

Keresztapa II. (The Godfather Part II.) Rendezte: Francis Ford Coppola, írta: Mario Puzo. The Godfather c. regénye nyomán F. F. Coppola és Mario Puzo, zene: Nino Rota, színészek: Al Pacino, Robert Duvall, Diane Keaton, Robert De Niro, Talia Shire és még sokan mások.

lezárul. Tehát, ha meg szeretnénk vizsgálni Coppola filmjét, akkor nem beszélhetünk külön, anélkül, hogy a „filmeposz” értékei ne sikkadjanak el, a *Keresztapa II.*-ről, hanem a 420 perces *Keresztapát* kell szemügyre vennünk.

A *Keresztapa* gengszterfilm, pontosabban maffia-film, amely magába olvasztotta a közönség követelte igényeket: az izgalmas történetet, a mesét, az attrakciót, de — és ebben van a rendező legnagyobb érdeme — elkerülte a hozzá hasonló filmek ponyva-kliséit és modelljeit. Kitűnő regény a filmvászonon, minden „filmlátomás” nélkül. Szárazon, érzelemmentesen, érzékkel visszaadva egy pokoli történetet, egy család pokoli történetét. Vér és halál, gyilkosságsorozatok és közben halkán beszélnek, családiasan. Igazi „gengszter-Buddenbrook” — mondta egy kritikusa a filmről. „Szabályos film.” Mi tette mégis ezt a filmet oly népszerűvé, mind a közönség, mind pedig a kritikusok előtt?

A nézőben a film egy olyan érzést ébreszt, hogy a rengeteg vér, erőszak és kegyetlenkedés szoros kapcsolatban áll, és arra asszociálhat, ami a mai világban borzasztó, visszataszító és rémisztő. Maga a rendező is hivatkozott arra egy beszélgetésen, hogy szándékában volt metaforikus párhuzamba állítani a szervezett maffiát és Amerikát, mely hazát adott ennek a bűnszövetkezetnek. Amikor Michael bejelenti testvéreinek, hogy önként jelentkezett a haditengerészekhez (a *Keresztapa II.* egyedüli jelenete, melynek filmideje azonos az első rész filmidejével), mintha azt mondaná: Nem akarok olyan lenni, mint ti! Amerika a visszájára fordult „szabadság hazája”, valamikor régen ugyanezt mondta Európának.

Azonban ő is gyilkol, két embert lelő, és vér tapad a kezéhez. Mikor apja halála után ő lesz az utód, apjánál kegyetlenebbül, brutálisabban hajtja végre a maffia törvényeit. (Gondoljunk csak az ellenpontozás ritkán látott csodájára, a „konzervatív” dramaturgia remeklésére: az ellenséges maffia kiirtására. Tömjén, pap — löporszag, tömeggyilkosság.)

Michael az ország leggazdagabb és legbefolyásosabb emberévé válik, de elveszti mindazt, ami a legkedvesebb lehetett számára: belső, „jelki” nyugalmát és családi körét. A megsemmisülés felé közeledik, semmivé lesz, elenyészik — magára marad. Magára marad, mint a *Magánbeszélgetés* magányos hőse: eszközből maga is áldozattá válik. A lelkiismerettel marad meztelen és egyedül. A „gengszter-Buddenbrookok” napja leáldozóban van.

HAJNAL Jenő

Z E N E

KIRÁLY ERNŐ ZENESZERZŐI MŰHELYÉBŐL

Körülményeink között a zeneszerzés igényesebb válfaja nem biztosít megélhetési lehetőséget, így komponistáink főleg pedagógiával, esetenként más, zenével kapcsolatos tevékenységgel foglalkoznak. Király Ernő talán az egyetlen a vajdasági szerzők sorában, akinek az ilyen kettős hivatásban sikerült az alkotó munka javára billentenie sokrétű munkásságának mérlegét. Műhelyében egymás után készülnek az új művek, melyek — akárcsak az elmúlt évek termése —